

Ommetje Nulandse Heide 6 km

© IVN 's-Hertogenbosch Alice Olde Klieverik, Willem Konickx en Cor Haest

Algemene informatie: een wandeling door 3 landschappen; door bos, heide en park. De wandelroute staat schuingedrukt tussen de tekst met natuurinformatie. Het kaartje met de plattegrond geeft de punten aan waarover gesproken wordt.

Wat je ziet is sterk afhankelijk van het seizoen waarin je de route loopt. Alles seizoenen zijn de moeite waard.

Startpunt: Zorghoeve Mariaburg, Vliertwijksestraat 58, 5244 NH Rosmalen

We gaan vanaf de zorghoeve richting het bos, lopen door een houten klaphekje en gaan dan rechtdoor.

1 Zorghoeve Mariaburg

We lopen door een gebied wat volop in ontwikkeling is. Het hart van dit gebied wordt gevormd door een waterwingebied waarvan een gedeelte niet toegankelijk is. Daar omheen bevinden zich arme zandgronden die nu zoveel mogelijk verder worden ontwikkeld tot natuurgebieden met een zo groot mogelijke biodiversiteit. Daar omheen als een schil vindt er nieuwbouw plaats van woningen. Deze woningbouw werd toegestaan omdat er in ruil daarvoor nieuwe natuur gecreëerd moet worden (het zogenaamde rood voor groen). Ook werd een nieuwe vijver gegraven die erg belangrijk is voor amfibieën.

De eerste 1,5 km van de tocht wandelen we door een enigszins monotoon bos, we zien *Amerikaanse eiken* veel *grove dennen* en *zwarte dennen*. In het bos zijn diverse activiteiten om de biodiversiteit te vergroten.

2 Wit zand

Voorbij het klaphekje komen we onmiddellijk in het Mariaburgbos, dit is ongeveer 25 hectare groot en was vroeger het eigendom van het klooster. Kijk aan de voet van verschillende *Amerikaanse eiken* daar zie je wit zand liggen. Dat zand is de natuurlijke bodem die hier al 10.000 jaar ligt. De toplaag die in de loop der jaren het zand heeft bedekt, is weggespoeld. Dit wordt veroorzaakt door de boom zelf. De boom heeft een hele grote kruin en als het flink regent stroomt al het opgevangen water door de vorm van de kruin naar de stam toe. Je ziet dan als het ware een waterval langs de stam omlaag stromen. Hierdoor krijgen de wortels van de boom extra veel water, maar hierdoor wordt ook de toplaag weggespoeld.

Kijk ook wat hoger in de bomen, in sommige zitten duidelijke spechtgaten. De spechten maken deze gaten maar bewonen ze slechts 1 keer. Daarna wordt het bevolkt door allerlei andere vogels en mogelijk zelfs door vleermuizen. Er is ook een boom die duidelijk witte poepsporen bevat en dit kan veroorzaakt zijn door een holenduif die daar zijn woning heeft gemaakt.

We lopen rechtdoor en gaan opnieuw door een houten klapdeurtje. Na het deurtje gaan we rechtsaf.

Volg voorlopig even de gele pijlen.

Bij een driesprong houden we links aan en volgen het grote pad.

3 Zwarte den en grove den

Vanaf het tweede houten klapdeurtje komen we in het bos dat eigendom is van Brabantwater. Om een biodivers bos te maken zal er veel gekapt moeten worden. Je kunt de rode stippen zien op de bomen die ze willen verwijderen en dat zijn er heel veel. Tegen deze plannen kwam zoveel protest dat men voorlopig gestopt is met deze ontwikkeling en de plannen opnieuw moet gaan bekijken. Op het punt waar we nu staan zie je duidelijk het verschil tussen de *zwarte den* en de *grove den*, de grove den is duidelijk oranjebruin gekleurd.

Bij een T-splitsing gaan we rechtsaf en volgen niet meer de gele pijl.

Bij een kruispunt van paden slaan we linksaf en volgen dan een blauwe pijl

4 Vogels in het waterwingebied

We wandelen door een waterwingebied en we komen af en toe constructies tegen die op tonnen lijken. Dit zijn installaties die de hoeveelheid water meten dat onder de bodem zit en de kwaliteit ervan. Natuurlijk zijn er in dit gebied veel vogels. Na deze wandeling twee keer te hebben gemaakt, hoorden of zagen we de volgende vogels: duiven, vinken, roodborstjes, merels en de boomklever. We zagen ook de grote bonte specht en hoorden op dat moment het gepiep van jonge spechten die gevoerd wilden worden.

Ook zagen we op deze plek de *salomonszegel*. Deze plant komt voor in meer voedselrijke bossen. In het voorjaar als de bomen nog niet volledig bebladerd zijn tref je ze aan en ze bloeien fraai met kleine witte klokvormige bloempjes die onder de bladeren hangen. Later in het seizoen krijgen ze zwarte besjes.

5 Zwavelzwam

Plotseling zien we links een *Amerikaanse eik* met een wond in zijn bast waarin de zwavelzwam welig tiert. Boven de zwam zien we kleine gaatjes van de houtworm. Via die gaatjes kan de zwam zich weer verder verspreiden. Uiteindelijk is dit zeer schadelijk voor de boom en zal hij er aan sterven.

Aan het einde van het pad gaan we door een ijzeren poort.

Bij knooppunt 17 gaan we linksaf richting 18.

6 Weiland

Aan de rechterkant bevindt zich nu een weiland en aan de hoeveelheid bloemen en kruiden te zien wordt dit waarschijnlijk niet behandeld met onkruidverdelgers. Als je gif spuit gaan planten die tweezaadlobbig zijn dood. Wat je je voor moet stellen bij tweezaadlobbig is een pinda, die kun je namelijk door 2 delen. Mais is duidelijk eenzaadlobbig, een maiskorrel kun je niet in tweeën delen. Graan, gras en mais zijn eenzaadlobbig en sterven dus niet als je gif spuit.

We wandelen rechtdoor naar knooppunt 8

7 Laatste kleine ijstijd

Rechts zien we nu duidelijk wat heuvels verschijnen. Dit zijn overblijfselen van 10.000 jaar geleden toen er sprake was van de laatste kleine ijstijd. De Noordzee viel toen droog en het zand van de bodem van de Noordzee werd over gedeeltes van Nederland verspreid, we noemen dat dekzand. Verderop in de wandeling zien we daar nog meer bewijs van. Het grootste voorbeeld hiervan in Noord-Brabant zijn de Loonse en Drunense duinen. Aan onze linker hand daarentegen lijkt de grond volledig afgevlakt. Vermoedelijk is dit ontstaan door het in cultuur brengen van de grond en werd het zand afgevoerd voor andere doeleinden. Langs de kant zien we ook *stinkende gouwe* groeien. Dit is een vaste plant voortkomend uit de papaverfamilie. Hij heeft gele bloempjes en de bladeren lijken een beetje op eikenbladeren. Als je het steeltjes doorsnijdt komt er oranje-geel melksap uit. Vroeger dacht men hiermee wratten te kunnen behandelen. De bijnaam is dan ook wrattenkruid.

We komen nu bij de F59 dit is een heel lang fietspad. We steken dit over, blijven rechtdoor gaan op de Bergstraat. Tot we dicht voor het spoor staan.

8 Padden en eiken zonder stam

Over en langs de weg lopen verschillende ijzeren constructies, die bedoeld zijn om padden een veilig punt te bieden om de weg over te steken. Ze kunnen namelijk onder deze constructie doorlopen. In de berm zien we ook nog *Robertskruid*, een plant uit de ooievaarsbekfamilie. De bloem heeft 5 roze blaadjes. De bloem bevat nectar waardoor ze geliefd is bij vlinders. De bloem houdt van half schaduw en half zon waardoor ze veel aan de rand van een bos wordt gezien.

Links zien we bomen (eiken) die geen stam lijken te hebben. Ze lijken rechtstreeks met hun kruin op een heuveltje te staan. Deze bomen hebben wel een stam maar de stam is verdwenen onder het opgewaaide zand. Ook verderop in dit gebied zul je dit vaak tegenkomen.

Loop voor het spoor 50 meter naar rechts totdat je links de poel goed kunt zien.

9 Knoflookpadden

Aan het einde van de Bergstraat maken we een klein uitstapje naar rechts en zien dan naar 50 meter aan onze linkerhand een poel. Deze is speciaal aangelegd voor amfibieën waaronder de knoflookpad. Deze pad was ooit uitgestorven in Nederland maar is opnieuw geïntroduceerd. Nu wordt er geprobeerd om de omstandigheden gunstig te maken voor de knoflookpad zodat hij hier weer kan floreren. De poel wordt onderhouden door de IVN. Elk jaar moet het riet en het opschot rondom de poel verwijderd worden anders slibt de poel dicht, hij verlandt dan en droogt uit. Het verwijderde opschot wordt achter de poel opgestapeld, dit zijn zogenaamde rillen. Hierin kunnen weer kleine dieren en vogels leven of vluchten voor hun vijanden.

We lopen nu terug naar de Bergstraat, steken die over en blijven langs de spoorlijn lopen.

10 Langs het spoor

Vlak langs het spoor zien we een *bergvlier* (ook *trosvlier* genoemd). Deze vlier bloeit erg mooi in het voorjaar. De bloempjes zijn klein zo'n 3 mm en zitten in trossen zo groot als eieren bij elkaar.

Aan de overkant van de spoorlijn zie je het Karregat, een zeer fraai ven, met op de achtergrond een mooie zandverstuiving afgewisseld met heide, die weer terug is gekomen nadat de grond werd afgeplagd. Probeer niet het spoor over te steken, dit is levensgevaarlijk.

We pakken dan het kleine zandpad dat langs het spoor loopt.

11 Zandzegge

In het zand zie je ook de *zandzegge* staan. Dit lijken kleine plantjes die in een rijtje naast elkaar staan. Dit zijn geen op zichzelf staande plantjes, maar het is 1 plant die lange wortels heeft onder het zand en dan vanuit die wortel steeds een vertakking omhoog stuurt. Zandzegge wordt ook wel naaimachientjes gras genoemd, alsof die steekjes in het zand maakt.

We zien veel zand maar minder dan vroeger. Veel van de bodem is begroeid. Dit komt doordat de grond constant bemest wordt vanuit de lucht, door de stikstofvervuiling. Hierdoor wordt het zand te rijk aan meststof en kan er beplanting gaan groeien. Rechts zie je weer veel eikenbomen (veelstammige eiken) waarbij de stam is begraven onder het opgewaaide zand. Links zie je heidevelden.

Aangekomen bij een houten hek passeren we dit, steken de straat over en blijven rechtdoor lopen.

12 Mestkever

We zien kleine hoopjes aarde op de grond. Dit is grond die omhoog is gebracht door de mestkever. Afhankelijk van het soort zand dat omhoog wordt gebracht zal de kleur variëren. De larve van een mestkever wordt gevoed met mest. Eerst maakt de kever in de grond een tunnel met verschillende kamers. De tunnel kan tot 60 cm diep worden. Aldaar plaatst de kever in elke kamer een ei en legt daar bovenop een mesthoopje, bijvoorbeeld poep van een konijn. De larve voedt zich hiermee.

We volgen weer de route met de blauwe pijltjes, dit is de Waterleidingroute.

13 Oude akkers

Aan de rechterkant zien we enkele rechte stukken grond met gras bedekt en begrensd door bomen en struiken. Dit waren vroeger boerenakkers, nu is deze grond betrokken bij dit natuurgebied. Bij de 2de akker zien we veel dode *fijnsparren*, door de recente stormen zijn veel van deze fijnsparren omgewaaid. De oorzaak van de massale sterfte was de jarenlange droogte. Hierdoor verzwakten de bomen en een kever, met de naam letterzetter kon hen daardoor massaal koloniseren hetgeen de bomen de genadeslag gaf.

Blijf de blauwe pijl volgen, we gaan dan scherp links af. Later gaan we opnieuw door een houten hek, we slaan daarna rechtsaf nog steeds de blauwe route volgend.

14 Park

We komen nu in een parkachtig gebied. Her en der zien we schapen, die het mogelijk wat moeilijk hebben met de voedselvoorziening; het veld is erg kaal. Ze lijken zelfs aan de heide te knabbelen.

15 Solitaire dennen

Alhier zien we meerdere *dennen* die er anders uitzien dan we gewend zijn. Hun kruinen zijn enorm uitgewaaierd en ook de stammen zijn flink gegroeid. Dit komt omdat de den hier alle ruimte heeft. Normaal staan ze wat dicht bij elkaar en ondervinden dan concurrentie van elkaar, waardoor ze lang en dun worden.

Door het park heen blijven we steeds al slingerend de blauwe route volgen. Tot het einde van het park, dat we dan verlaten via een houten klapdeur.

16 Bluswater

Aan de linkerhand zien we een mooi open water. Dit is oorspronkelijk gegraven voor de brandweer om eventueel te dienen als bluswater. Nu is het volledig in de natuur opgenomen. Ga even zitten op het bankje met uitzicht op het meer. Hier zwemt of fladdert altijd wel iets. Aan de rand van het water kan je zien hoe hoog of laag het water staat.

De prachtige *waterlelies* zien we natuurlijk alleen in de zomer.

17 Vlinderbaan

Enkele jaren terug is er een vlinderbaan gecreëerd die loopt van de Rosmalense zandverstuiving tot aan het Karregat, dit is 5 km lang. De bedoeling was om een goed leefgebied en migratiegebied voor vlinders en bijen te creëren. Een goed leefgebied bestaat uit veel open ruimte met veel bloeiende planten en grassen. Door de openheid zal er ook meer zon op schijnen en zal de grond vroeg in het voorjaar al warm worden, hetgeen ook gunstig is. Ook de levendbarende (oftewel kleine) hagedis maakt gebruik van deze ruime baan en is al vaak aangetroffen.

We gaan door het houten hek en zijn dan weer bij de F-59. Daar slaan we rechtsaf en gaan na 50 meter linksaf wederom door een houten poort de Pompstraat in.

18 Centrum van het waterwingebied

We zijn nu bij het centrum van het waterwingebied. Links bevindt zich de installatie die nodig is voor het oppompen van het water (vandaar vermoedelijk de Pompstraat). Dit gebied is niet toegankelijk voor de wandelaar.

Na het ijzeren hek links, slaan wij rechtsaf en verlaten we de blauwe route. We blijven dit pad rechtdoor volgen. Ga door het volgende klaphek en blijf rechtdoor gaan. We zijn nu weer in het Mariaburgbos. We lopen verder totdat we rechts een vierkante akker zien. Pal voor de akker slaan we rechtsaf. Halverwege de akker is een smal pad en daar slaan we linksaf. Aan het einde van de akker gaan we rechtsaf en volgen het bospad dat een scherpe knik naar links maakt en komen weer bij een klaphek waar we doorheen gaan. En dan gaan we linksaf waarna we weer bij ons startpunt aankomen.

19 Vingerhoedskruid en informatiebord

Bij het houten hek zien we een prachtige digitalis (vingerhoedskruid) bloeien. De plant is zo genoemd omdat de bloemen op een vingerhoed lijken. De werkzame stof digitalis wordt veel gebruikt bij bepaalde hartproblemen. Bij het hek staat een bord met informatie over dit gebied en ook met informatie over de IVN. Als we naar het startpunt teruglopen zien we rechts het gebied waar nieuwe woningen worden gebouwd, in het kader van het eerder genoemde rood voor groen.

20 Einde van het ommetje

We zijn dan weer bij zorghoeve Mariaburg en daar kan je ook nog producten kopen die zijn geproduceerd door deze boerderij. Altijd leuk om even te kijken.

IVN 's-Hertogenbosch organiseert regelmatig publiekswandelingen. Een ervaren natuurgids kan dan allerlei wetenswaardigheden vertellen over het gebied. Deze wandelingen zijn gratis en men hoeft zich niet vooraf aan te melden. Iedereen is van harte welkom. Kijk voor data op www.ivn-s-hertogenbosch.nl op de activiteitenkalender of in de IVN activiteitenfolder. De wandelingen worden ook aangekondigd in de plaatselijke pers.

Opmerkingen of vragen over deze route zijn welkom via de mail Ommetjes@ivn-s-hertogenbosch.nl

Bronnen

https://www.planviewer.nl/imro/files/NL.IMRO.0796.0002335-1301/t_NL.IMRO.0796.0002335-1301.html#_1.3_Voorgeschiedenis

https://www.floravannederland.nl/planten/gewone_salomonszegel

https://nl.wikipedia.org/wiki/Stinkende_gouwe

https://nl.wikipedia.org/wiki/Levendbarende_hagedis

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Vingerhoedskruid_\(geslacht\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Vingerhoedskruid_(geslacht))

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Letterzetter_\(insect\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Letterzetter_(insect))